

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ**

Tətbiqi riyaziyyat və kibernetika fakültəsi

İnformasiya texnologiyaları və proqramlaşdırma kafedrası

**060509- Kompüter elmləri ixtisasının
Kompüter sistemlərinin və şəbəkələrinin proqram təminatı
ixtisaslaşması üzrə
Ekspert sistemlər və süni intellekt fənninin**

P R O Q R A M I

Tərtib edənlər:

Bakı Dövlət Universitetinin Tətbiqi riyaziyyat və kibernetika fakültəsinin “İnformasiya texnologiyaları və proqramlaşdırma” kafedrasının dosenti, t.ü.f.d., **H.B.Mehdiyev**

Elmi redaktor:

Bakı Dövlət Universitetinin Tətbiqi riyaziyyat və kibernetika fakültəsinin “İnformasiya texnologiyaları və proqramlaşdırma” kafedrasının müdiri, t.e.d., prof. **Ə.Ə.Əliyev**

Rəyçilər:

Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetinin “İnformasiya texnologiyaları və sistemləri” kafedrasının professoru, t.e.d. **N.F.Musayeva**

Bakı Dövlət Universitetinin Tətbiqi riyaziyyat və kibernetika fakültəsinin “İnformasiya texnologiyaları və proqramlaşdırma” kafedrasının dosenti, f.r.e.n. **Z.R.Camalov**

GİRİŞ

Kursun qısa təsviri: İntelektual sistemlərdə informasiya emalının kompüterdə də insan beynində olduğu kimi həyata keçirilməsi məsələsi öyrənilir. Bilikləri səciyyəndirən xüsusiyyətlər: daxili interpretasiya, strukturlaşma, bağlılıq, aktivlik barədə məlumat verilmişdir

Kursun məqsədi: : Süni intellektin yaranmasının məqsədi: bu sahədə aparılan işlərin təsnifatı, tətqiqi üçün əsas istiqamətləri barəsində məlumat verilir. Ekspert sistemlərinin növləri və onların tətbiq sahələri izah olunur

MÖVZULARIN SAATLAR ÜZRƏ PAYLANMASI

№	Mövzuların adı	Auditoriya saatlarının miqdarı	
		Müh. 30 saat	Məş. 15 saat
1.	İnformatika və süni intellekt problemləri.	2	1
2.	İntelektual sistemlər .Ümumi məlumat	2	1
3.	Bilik anlayışı	2	1
4.	Bilikləri səciyyəndirən xüsusiyyətlər	2	1
5.	Yeni informasiya texnologiyaları.Süni intellektual sistemlər	2	1
6.	İntelektual sistemlərdə biliyin təsviri	2	1
7.	Biliklərin təsnifatı	2	1

8.	Biliyin təsvirinin məntiqi modeli	2	1
9.	Biliyin aşkarlanması problemləri	2	1
10.	Qaydalar modeli	2	1
11.	Freym modelləri	2	1
12.	Ekspert sistemlərinin təsnifatı	2	1
13.	Ekspert sistemlərinin işlənməsinin texnologiyaları	2	1
14.	Ekspert sistemləri və onların tətbiq sahələri	2	1
15.	ES-in ümumiləşdirilmiş strukturu	2	1

BÖLMƏ VƏ MÖVZULAR

Mövzu №1 İnformatika və süni intellekt problemləri.

süni intellektin yaranmasının məqsədi : bu sahədə aparılan işlərin təsnifatı , tətqiqi üçün əsas istiqamətləri barəsində məlumat verilir.

Mövzu №2 İntelektual sistemlər .Ümumi məlumat

İntelektual sistemlərdə informasiya emalının kompüterdə də insan beynində olduğu kimi həyata keçirilməsi məsələsi öyrənilir

Mövzu №3 Bilik anlayışı

Biliklər və biliklər bazası haqqında ətraflı məlumat verilir

Mövzu №4 Bilikləri səciyyəndirən xüsusiyyətlər

Bilikləri səciyyəndirən xüsusiyyətlər: daxili inpretasiya, strukturlaşma, bağlılıq, aktivlik barədə məlumat verilmişdir

Mövzu №5 Yeni informasiya texnologiyaları.Süni intellektual sistemlər

Yeni informasiya texnologiyalarının instrumental növləri haqqında məlumat verilir

Mövzu №6 İntellektual sistemlərdə biliyin təsviri

Baza biliklərinin yaradılması üçün bir-biri ilə əlaqədar dörd problemin izahı verilir

Mövzu №7 Biliklərin təsnifatı

biliklər üç əsas sistemə ayrılır. Biliklərin təsnifatı izah olunur.

Mövzu №8 Biliyin təsvirinin məntiqi modeli

Biliyin təsvirinin məntiqi modeli haqqında məlumat verilir

Mövzu №9 Biliyin aşkarlanması problemləri

bilik mühəndisliyi biliyin əldə edilməsi, təhlili və intellektual sistemlərdə reallaşdırılması problemlərinə baxılır

Mövzu №10 Qaydalar modeli

Qaydalar modeli haqqında məlumat verilir

Mövzu №11 Freym modelləri

Freym modelləri haqqında məlumat verilir

Mövzu №12 Ekspert sistemlərinin təsnifatı

Ekspert sistemlərinin təsnifat elementlərinin təyinatı və xüsusiyyətləri izah olunmuşdur

Mövzu №13 Ekspert sistemlərinin işlənməsinin texnologiyaları

Ekspert sistemlərinin işlənməsinin texnologiyalarının altı ardıcıl məntiqi mərhələyə bölünür

Mövzu №14 Ekspert sistemləri və onların tətbiq sahələri

Ekspert sistemlərinin növləri və onların tətbiq sahələri izah olunur

Mövzu №15 ES-in ümumiləşdirilmiş strukturu

ES-in ümumiləşdirilmiş strukturu: istifadəçi interfeysi, məntiqi nəticə bloku, bilik bazasının intellektual redaktoru, bilik bazası.

Əsas ədəbiyyat

1. Сидоркина И.Г. Системы искусственного интеллекта : учебное пособие / М. : КНОРУС, 2011. — 248 с.
2. Козлов А.Н. Интеллектуальные информационные системы / Учебник, Пермь, 2013, 278с.
3. Гаврилова Т.А., Хорошевский С.В. Базы знаний интеллектуальных систем: учебное пособие. – СПб.: Питер, 2006. - 382 с.
4. Частиков А.П., Гаврилова Т.А., Белов Д.Л. Разработка экспертных систем. Среда CLIPS – СПб.: БХВ-Петербург, 2003. – 608 с.

Əlavə ədəbiyyat

5. Андрейчиков А.В., Андрейчикова О.Н. Интеллектуальные информационные системы: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 424 с.
6. Люггер Джордж Ф. Искусственный интеллект: стратегии и методы решения сложных проблем. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2004. – 864 с.